

Patronat Narodowy
Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy
w Stulecie Odzyskania Niepodległości

1918 · 2018

JAWNE

~~ŚCIŚLE TAJNE~~

Niezlomni Ziemi Pułtuskiej

Wystawa z okazji
Narodowego Dnia Pamięci
„Żołnierzy Wyklętych”

1 – 31 marca 2018 r.

Niezlomni Ziemi Pułtuskiej

Nazwisko i imię:

Rożek, Stanisław

Pseudonim:

„Przebój”, „Zych”

Imiona rodziców:

Stefan i Aniela Kasperska

Data i miejsce urodzenia:

11 XI 1906 r. Tarnopol

Zawód: **technik melioracyjny**

Stanisław Rożek, fot. IPN

Był synem leśniczego. W 1927 r. ukończył techniczną szkołę średnią. W latach 30. pracował w Wydziale Wodno-Melioracyjnym Urzędu Wojewódzkiego w Warszawie jako technik-meliorant, później w Powiatowym Zarządzie Rolnym w Przasnyszu.

Po wybuchu II wojny światowej zatrudniony został w niemieckim Kreisbauamt (Powiatowy Wydział Budowlany) w tym samym mieście. W 1941 r. rozpoczął działalność w Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej. Pod pseudonimem „Przebój” o sierpnia 1942 r. pełnił funkcję szefa wywiadu w Obwodzie Przasnysz AK, a w 1944 r. został zastępcą dowódcy oddziału partyzanckiego AK „Łowcy”.

W maju 1945 r. objął komendę nad pozostałościami struktur Inspektoratu BR Armii Krajowej, który obejmował obwody: Pułtusk, Płońsk, Przasnysz i Maków Mazowiecki, początkowo pod nazwą Samoobrona Społeczna, następnie Ruch Oporu Armii Krajowej.

Dnia 27 VII 1946 r. w Warszawie, po przybyciu do lokalu konspiracyjnego na spotkanie z komendantem Warszawskiego Okręgu Zrzeszenia Wolność i Niezawisłość Augustem Jaszczukiem „Groźnym” w celu poczynienia ustaleń związanych

z włączeniem Inspektoratu Mazowieckiego ROAK w jego struktury, został aresztowany przez funkcjonariuszy UBP. Torturowany podczas przesłuchań nie wydał podkomendnych. „Rozpracowano” go dopiero przy pomocy agentury celnej, w wyniku której uzyskano kontakty do jego współpracowników. Wyrokiem Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie 22 kwietnia 1947 r. został skazany na 15 lat więzienia. Podczas odbywania kary zachorował na schizofrenię. Po wyjściu z więzienia zamieszkał w Starym Sączu, gdzie zmarł 6 I 1981 r.

Dokument na fałszywe nazwisko, którym posługiwał się Stanisław Rożek, fot. IPN

Zarząd mięski gminny w Przasnyszu miejscowość, powiat przasnyski województwo Warszawskie

oświadczam tożsamość niżej wymienionej osoby:

Nazwisko	<u>Chmielewski</u>
Imiona	<u>Stanisław</u>
Data urodzenia	<u>11 listopada 1906</u>
Miejsce urodzenia	<u>Sielun</u>
Zawód	<u>handlowiec</u>
Zamieszkiwany dnia	<u>15-17 1945</u>
ulica, Nr domu, mieszkanie	<u>Przasnysz, ul. Karłowicza</u>

Własnoręczny podpis: [Signature]

Data wystawienia zaświadczenia: 5 maja 1945

Podpis urzędnika gminy: [Signature]

Stanisław Rożek w 1944 r., fot. ze zbiorów dr. hab. R. Juszkiewicz

Niezlomni Ziemi Pułtuskiej

Nazwisko i imię:

Kociszewski, Konstanty

Pseudonim:

„Plon”, „Górka”

Imiona rodziców:

Jan i Julianna Białek

Data i miejsce urodzenia:

22 V 1905 r. Otwock Wielki

Zawód: nauczyciel

Urodził się w bogatej rodzinie chłopskiej. W Górze Kalwarii ukończył szkołę podstawową, następnie w Ursynowie Seminarium Nauczycielskie im. J. U. Niemcewicza. Odbył służbę wojskową, podczas której skończył szkołę podchorążych i po kolejnych szkoleniach otrzymał stopień podporucznika. Od 1929 r. pracował w zawodzie nauczyciela: do 1934 r. w szkole powszechnej w Prusinowicach, następnie w Świerczach.

Od 1941 r. należał do Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej w Obwodzie Pułtusk. Pod pseudonimem „Plon” kierował IV referatem kwatermistrzowskim, a także dowodził Rejonem I (obejmującym gminy-placówki: Gołębie, Kozłowo, Nasielsk). Jednocześnie prowadził tajne nauczanie, m.in. w Prusinowicach.

Po zakończeniu wojny odegrał ogromną rolę w odbudowie szkolnictwa: organizował szkołę w Świerczach, której był kierownikiem i jednocześnie uczył historii, matematyki, religii i śpiewu. We wrześniu 1945 r. został mianowany przez Stanisława Rożka „Przeboja” – „Zycha” komendantem Obwodu Pułtusk, kryptonim „Maciejka” w Inspektoracie „Mazowieckim” Ruchu Oporu Armii Krajowej, który obejmował placówki: Kozłowo, Winnicę i Gołębie i przyjął pseudonim „Górka”.

Dnia 15 lutego 1946 r. w wyniku „wsypy” pod dom państwa Stępniewskich w Prusinowicach, w którym przebywał Konstanty Kociszewski, podjechali funkcjonariusze Urzędu Bezpieczeństwa. Kociszewski wydostał się z budynku oknem i zaczął uciekać. Złapano go pod wsią Jabłeczniki i przewieziono do więzienia UB. Podczas transportu do Warszawy Kociszewskiego oraz innych więźniów nastąpiła nieudana próba ich odbicia. W trakcie brutalnego śledztwa Kociszewski osłaniał kolegów składając fałszywe zeznania na ich temat. Dnia 17 maja 1946 r. siedemnastu aresztowanych stanęło przed Wojskowym Sądem Rejonowym w Warszawie na sesji wyjazdowej w Pułtusku. Kociszewski został skazany na karę śmierci. Wyrok wykonano 15 lipca 1946 r. Relacja Krystyny Miszczak Opałko, żołnierza AK-WiN, która była więziona w tamtym czasie w więzieniu na Pradze przy ul. 11 Listopada: „Wieczorem, było już ciemno, usłyszeliśmy tupot nóg pod oknami i przeraźliwy krzyk mężczyzn, słyszeliśmy słowa: «bandyci!». Potem strzały, krzyk ustał. Była jeszcze jakaś szamotanina”. Kociszewski został pochowany w papierowym worku w kwaterze 45N na bródnowskim cmentarzu w Warszawie. Wkrótce jego ciało potajemnie ekshumowano i złożono w grobie rodzinnym w Górze Kalwarii.

Konstanty Kociszewski, fot. IPN

Nagrobek rodziny Kociszewskich na cmentarzu parafialnym w Górze Kalwarii, fot. Anna Szelağ, IPN

Niezlomni Ziemi Pułtuskiej

Nazwisko i imię:

Żebrowski, Mieczysław

Pseudonim:

„Kordian”

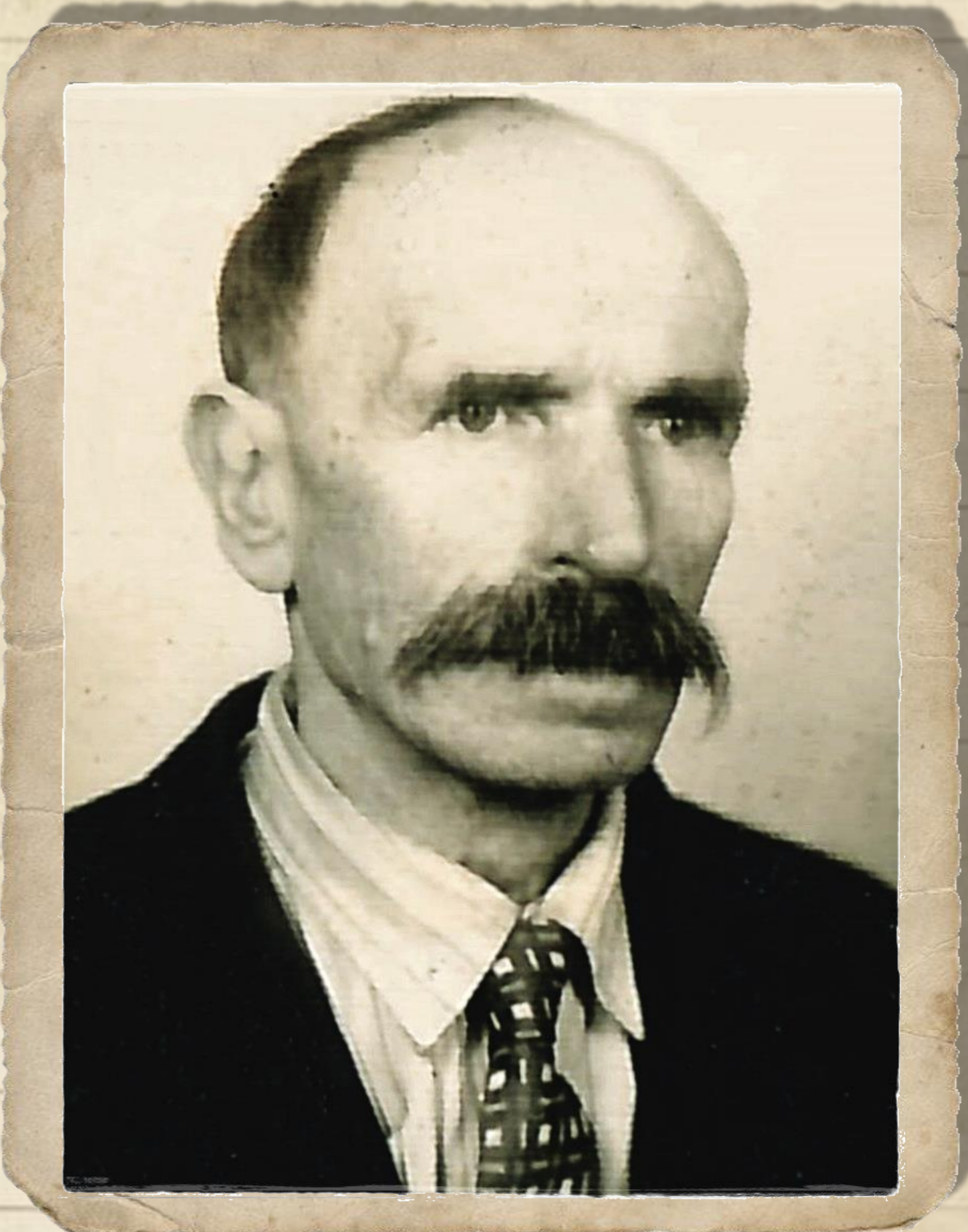
Imiona rodziców:

Adam i Walentyna Barbara Skoroszevska

Data i miejsce urodzenia:

19 IX 1896 r. Brodowo Wity

Zawód: rolnik

Mieczysław Żebrowski, fot. ze zbiorów córki Teresy Wóltńskiej

Urodził się w drobnoszlacheckiej rodzinie o tradycjach patriotycznych. Ukończył szkołę powszechną w Strzegocinie następnie uczył się w szkole rolniczej w Gołdkowie.

W okresie I wojny światowej należał do Polskiej Organizacji Wojskowej, następnie wstąpił do Legionów Polskich.

Brał udział w obronie Lwowa, za co został odznaczony Krzyżem Obrony Lwowa. Należał do Związku Legionistów. W okresie międzywojennym działał społecznie: należał do PSL-Wyzwolenie, organizował Kasę Stefczyka, Spółdzielnię Mleczarską, Spółdzielnię Spożyców, zakładał Ochotniczą Straż Ogniową w Strzegocinie, był członkiem Zarządu Spółdzielni Rolnik w Nasielsku.

We wrześniu 1939 r. z synem Tadeuszem brał udział w obronie Warszawy. Po przebytych zapaleniu płuc powrócił do rodzinnej wsi, gdzie zaangażował się w działalność podziemną. Prawdopodobnie od zimy 1940 r. należał do Związku Walki Zbrojnej. W jego domu znajdował się punkt kontaktowy ZWZ-AK. Jednocześnie prowadzono tam tajne nauczanie. W domu Żebrowskich znajdowało schronienie wielu ludzi. Na wieść o wybuchu powstania warszawskiego z synem Tadeuszem udał się w kierunku Warszawy, jednak ze względu na silne posterunki niemieckie w okolicach Narwi, musiał zrezygnować.

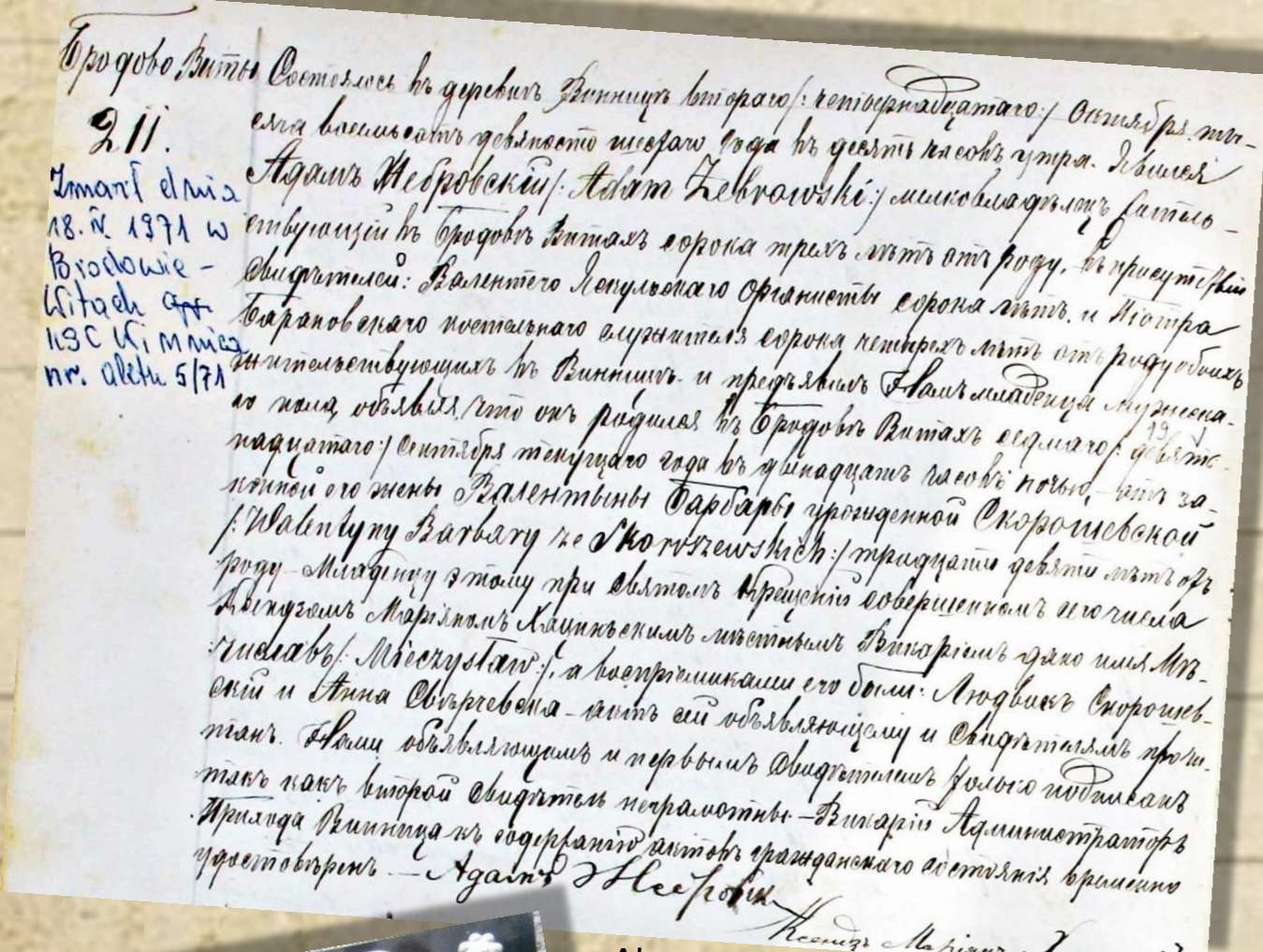
Po wojnie kontynuował działalność podziemną. Został dowódcą palcówki Winnica w Obwodzie Pułtusk Ruchu Oporu Armii Krajowej kryptonim „Maciejka”. Podlegał pod rozkazy Konstantego Kociszewskiego ps. „Plon”, „Górka”, po którego aresztowaniu w lutym 1946 r. mianowany został przez Stanisława Rożka ps. „Przebój”, „Zych”, komendantem obwodu. W domu Żebrowskich znajdowała się kancelaria organizacji.

W wyniku wyspy, 3 VII 1946 r. został aresztowany we własnym domu i przewieziony do Pułtuska, gdzie był wielokrotnie brutalnie przesłuchiwany. Podczas śledztwa nie zdradził żadnych informacji, „rozpracowano” go dopiero przez podstawionego agenta celnego.

Przeprowadzony 25 XI 1946 r. udany napad na więzienie w Pułtusku nie doprowadził do uwolnienia „Kordiana”, ponieważ tydzień wcześniej został przewieziony

na ul. Rakowiecką 37 w Warszawie. Przechowywano go także przy ul. Cyryla i Metodego 4. Na rozprawie sądowej 25 IV 1947 r. został skazany na 10 lat więzienia. Karę odbywał w zakładach: na 11 Listopada w Warszawie, we Wronkach, a następnie w kamieniołomach w Bielawach. Zwolniony w wyniku amnestii, schorowany powrócił do domu w 1952 r.

W ostatnim okresie życia przeszedł 2 zawały. Zmarł w wyniku udaru 18 IV 1971 r. w Brodowie Witach. Pochowano go na cmentarzu parafialnym w Winnicy.

Nagrobek Mieczysława Żebrowskiego i jego żony Zofii na cmentarzu parafialnym w Winnicy

Niezlomni Ziemi Pułtuskiej

Nazwisko i imię:

Dąbkowski, Zygmunt

Pseudonim:

**„Konwalia”, „Krym”, „Orka”, „Rota”,
„Wojtek”, „Wstęga”**

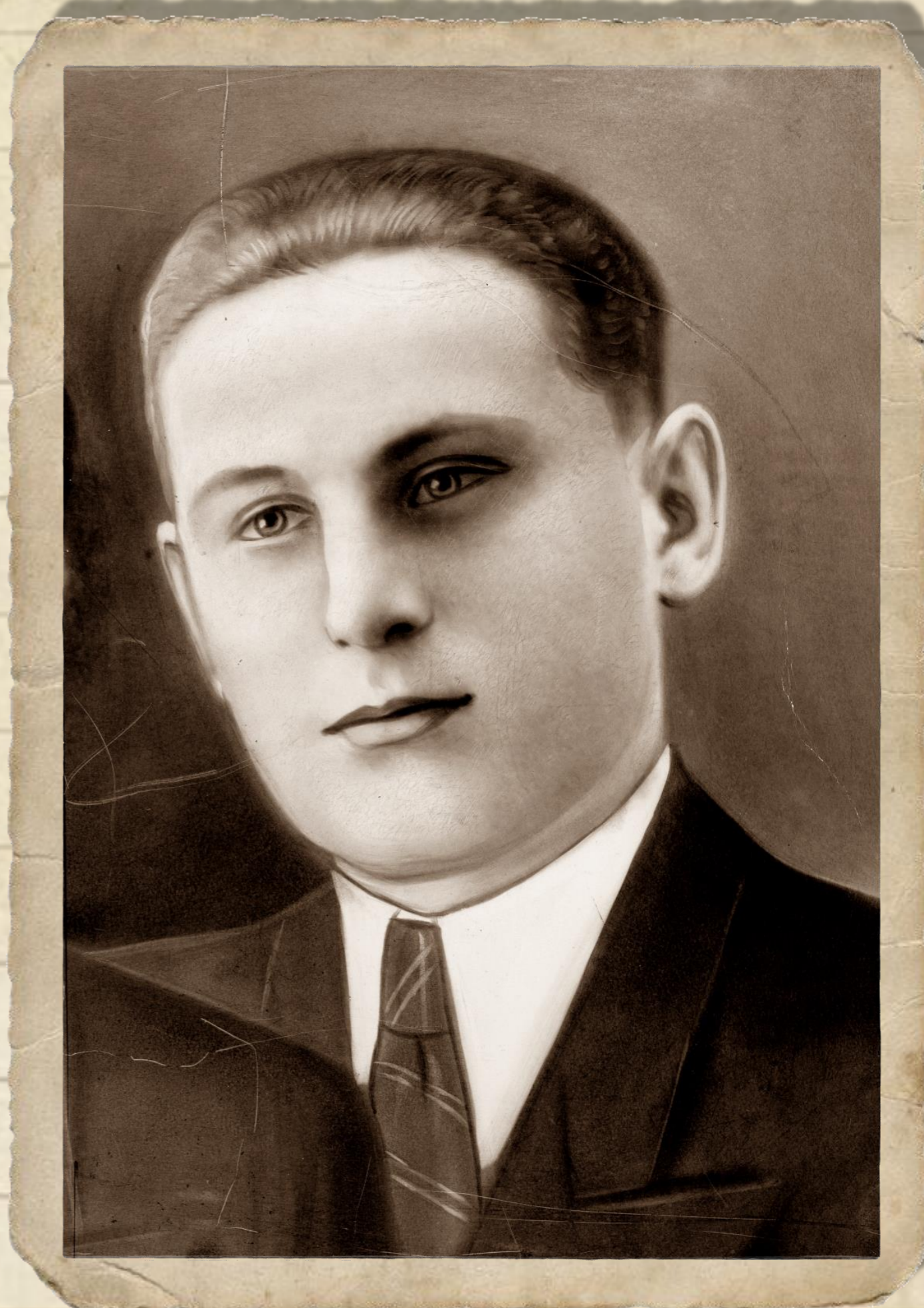
Imiona rodziców:

Jan i Aleksandra

Data i miejsce urodzenia:

20 III 1925 r. Borsuki

Zawód: **urzędnik**

Zygmunt Dąbkowski, zbiory Muzeum Regionalne go w Pułtusku

Był synem rolnika. Uczęszczał do szkoły podstawowej w Zatorach. Edukację przerwał wybuch II wojny światowej.

Prawdopodobnie od 1942 r. należał do Związku Walki Zbrojnej, potem Armii Krajowej.

Już w styczniu 1945 r. zatrudnił się w Urzędzie Bezpieczeństwa Publicznego w Pułtusku będąc jednocześnie wtyczką Armii Krajowej.

Jako kierownik kartoteki miał dostęp do ważnych informacji. Dzięki temu w listopadzie 1945 r. przekazał listę kilkudziesięciu agentów UBP dowództwu Ruchu Oporu Armii Krajowej. Następnie zbiegł do oddziałów partyzanckich zrzeszenia Wolność i Niezawisłość Obwodu Ostrów Mazowiecka, kryptonim „Otylia”.

Po aresztowaniu komendanta Obwodu Pułtusk ROAK, kryptonim „Maciejka”, Mieczysława Żebrowskiego „Kordiana” próbował odbudować strukturę organizacji, jednocześnie dołączył do grupy bojowej ROAK Zygmunta Godlewskiego „Skowronka”.

Dzięki jego działaniom Obwód Pułtusk ROAK został włączony w struktury Okręgu Białystok WiN i przeobraził się w Obwód WiN, kryptonim „Paulina”, „Narwik”, podporządkowany Obwodowi WiN Ostrów Mazowiecka, kryptonim „Otylia”. Sam został zastępcą dowódcy, którego później zdemaskował jako agenta UBP.

Zorganizował akcję odbicia więźniów z zakładu w Pułtusku 25 XI 1946 r. licząc na uwolnienie swojego poprzedniego komendanta Mieczysława Żebrowskiego. Akcja zakończyła się sukcesem, jednak „Kordian” został wcześniej przewieziony do Warszawy.

Po ogłoszeniu amnestii na początku 1947 r. ujawnił się wraz z 80 podkomendnymi. W kwietniu wyjechał do Gęglówek w Olsztyńskim, gdzie zatrudnił się w Państwowym Gospodarstwie Rolnym. Szybko okazało się, że warunki amnestii nie były przestrzegane i zaczęło grozić mu aresztowanie. W maju powrócił do działalności podziemnej.

W czerwcu 1949 r. w wyniku rozpracowania agenturalnego UBP ustalił miejsce pobytu trzyosobowego zespołu sztabowego Komendy Powiatu „Noc”, „Tatry” (nowy kryptonim powiatu pułtuskiego) i 12 VI wraz z Korpusem Bezpieczeństwa Wewnętrznego urządził obławę w Zamłyniu pod Długosiodłem. Otoczeni potrójną linią partyzanci próbowali przebić się przez pole żyta. Nie chcąc wpaść w ręce bezpieki popełnili samobójstwo. Wraz z komendantem Dąbkowskim zginęli Bolesław Kulesza „Pomsta” i Kazimierz Ampulski „Tęcza” Miejsce pochówku do dziś pozostało nieznane.

Na rodzinnym nagrobku na cmentarzu parafialnym św. Mateusza w Pułtusku bracia symbolicznie umieścili nazwisko Zygmunta.

W 2009 r. prezydent Lech Kaczyński nadał pośmiertnie Zygmunтови Dąbkowskiemu Krzyż Komandorski z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski.

Zygmunt Dąbkowski, fot. IPN

Krzyż Komandorski z Gwiazdą
Orderu Odrodzenia Polski
Zygmunta Dąbkowskiego, zbiory
Muzeum Regionalnego w Pułtusku

Niezlomni Ziemi Pułtuskiej

Nazwisko i imię:

Łanecki, Stanisław

Pseudonim:

„Przelotny”

Imię ojca:

Franciszek

Data i miejsce urodzenia:

8 V 1925 Suwałki

Zawód: **żołnierz**

Był synem żołnierza zawodowego. Szkołę podstawową ukończył w Białymstoku, gdzie mieszkał wraz z rodziną. Tam też rozpoczął naukę w gimnazjum. Był aktywnym harcerzem.

Od 1941 r. należał do Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej w Placówce Nowe Miasto Obwodu Białystok. Działał pod pseudonimem „J-7”. Uczestniczył w akcji „Burza” w czerwcu i lipcu 1944 r.

W maju 1945 r. trafił do Zgrupowania „Piotrków” Rejonu „F” Białostockiego Armii Krajowej Obywatelskiej pod dowództwem por. Hieronima Piotrowskiego „Jura”, gdzie został zastępcą dowódcy, a następnie 23 VI 1945 r. objął komendę I plutonu „Muchawiec” w 2. kompanii 42. pułku piechoty „Prypec” pod dowództwem ppor. Władysława Supronia „Muchy”. Prawdopodobnie brał udział w bitwie pod Ogółami 8 VII 1945 r., jednej z największych bitew partyzanckich po II wojnie światowej.

W październiku 1945 r. Delegatura Sił Zbrojnych, której podlegało Zgrupowanie, wydała rozkaz o rozwiązaniu. Wtedy Łanecki założył własny oddział partyzancki i dołączył do zrzeszenia Wolność i Niezawisłość. Jego przełożonym ponownie został „Jur”, który dowodził Obwodem Białostocko-Sokulskim WiN. Grupa Łaneckiego została oddziałem osłonowym „Jura”.

W kwietniu 1946 r. Hieronim Piotrowski został komendantem Obwodu Ostrów Mazowiecka, dokąd przeniósł swój oddział osłonowy z Łaneckim na czele, który w tamtym czasie przybrał pseudonim „Przelotny”.

W listopadzie 1946 r., na prośbę Zygmunta Dąbkowskiego „Orki”, „Kryma”, „Jur” skierował oddział swojego podkomendnego wzmocniony patrolem Stanisława Szumińskiego „Visa” i grupą dyspozycyjną placówki WiN Łochów Jana Rogalińskiego „Guberskiego” do przeprowadzenia akcji na więzienie w Pułtusku w celu uwolnienia więźniów politycznych. Po dołączeniu patrolu Zygmunta Godlewskiego „Skowronka”, „Kuny”, „Przelotny” objął dowodzenie nad całością sił.

Akcja 25 XI 1946 r. przebiegła bardzo sprawnie – w ciągu 2 godzin uwolniono około 70 więźniów politycznych, wykonano wyroki na trzech szczególnie brutalnych strażnikach. Podczas odwrotu Łanecki został śmiertelnie ranny i zmarł wieziony przez kolegów na furmance w kierunku Długosiodła. Pochowano go na tamtejszym cmentarzu parafialnym.

W 2009 r. został pośmiertnie odznaczony Krzyżem Komandorskim Orderu Odrodzenia Polski przez prezydenta Lecha Kaczyńskiego. W 2016 r. na murze dawnego więzienia w Pułtusku odsłonięto mural upamiętniający akcję odbicia więźniów oraz postać ppor. Stanisława Łaneckiego.

Stanisław Łanecki, fot. IPN

Oddział Stanisława Łaneckiego w 1946 r., fot. IPN

Nagrobek Stanisława Łaneckiego na cmentarzu parafialnym w Długosiodle, fot. IPN

Niezlomni Ziemi Pułtuskiej

Patronat Narodowy
Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy
w Stulecie Odzyskania Niepodległości

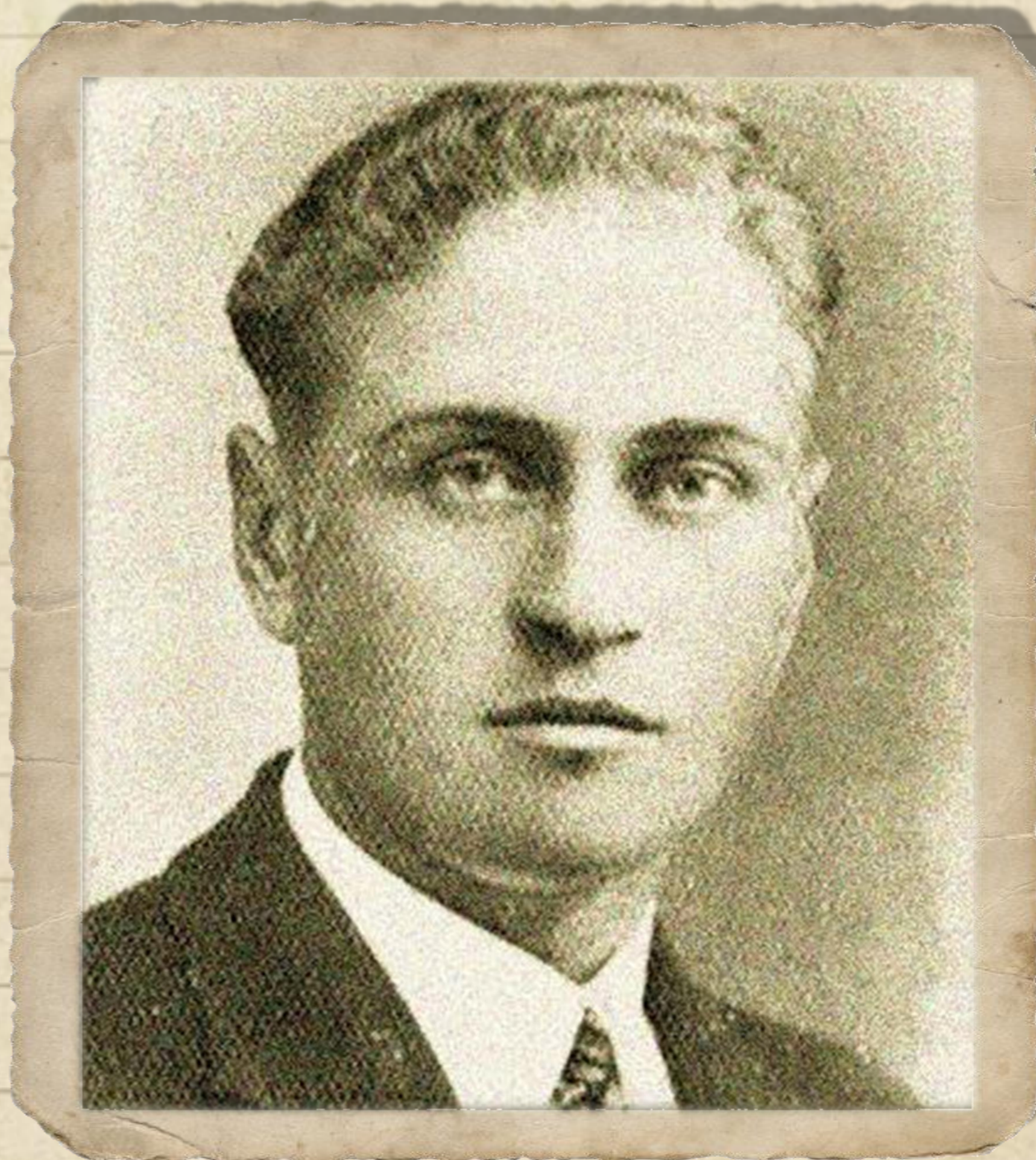

Nazwisko i imię:
Rybarczyk, Feliks

Pseudonim:
„Siekiera”

Data i miejsce urodzenia:
11 X 1911 Wicie Podole

Zawód: żołnierz

Feliks Rybarczyk, fot. kresy.pl

Urodził się w powiecie garwolińskim. Ukończył szkołę wojskową i wziął udział w wojnie obronnej 1939 r. Dostał się do niewoli, osadzono go w twierdzy Modlin, jednak zdołał uciec.

W dalszym ciągu trwania II wojny światowej działał w Narodowych Siłach Zbrojnych. Od 1943 r. był komendantem Obwodu Pułtusk. W 1944 r. próbował przedostać się do Warszawy, by wziąć udział w powstaniu warszawskim, jednak nie udało mu się przebić przez posterunki niemieckie.

Po wojnie nie zaprzestał działalności podziemnej. Pozostał komendantem NSZ na powiat Pułtusk, ale także został dowódcą Akcji Specjalnej. Ze swoim oddziałem brał udział w akcjach przeciw komunistycznym siłom bezpieczeństwa. Działał w powiecie pułtuskim i ciechanowskim.

Pod koniec 1945 r., gdy Narodowe Siły Zbrojne – Narodowe Zjednoczenie Wojskowe w powiecie pułtuskim praktycznie przestało istnieć, prawdopodobnie zawiesił aktywna działalność i zajął się swoim gospodarstwem we wsi Nowe Borza. Został jednak zlokalizowany przez Urząd Bezpieczeństwa Publicznego i 24 lipca 1946 r. do jego domu przyjechało dwóch zakonspirowanych funkcjonariuszy z Ciechanowa.

Rybarczyk zorientował się w sytuacji i nie chcąc zostać aresztowanym stawiał opór. Ranił jednego z prowokatorów, po czym zaczął uciekać. Zginął na polach wsi Wysocki, na południe od Nowych Bórz.

Krzyż Narodowych Sił Zbrojnych

Niezlomni Ziemi Pułtuskiej

Nazwisko i imię:

Kmiołek, Jan

Pseudonim:

„Wir”, „Mazurek”, „Fala”, „Witold”

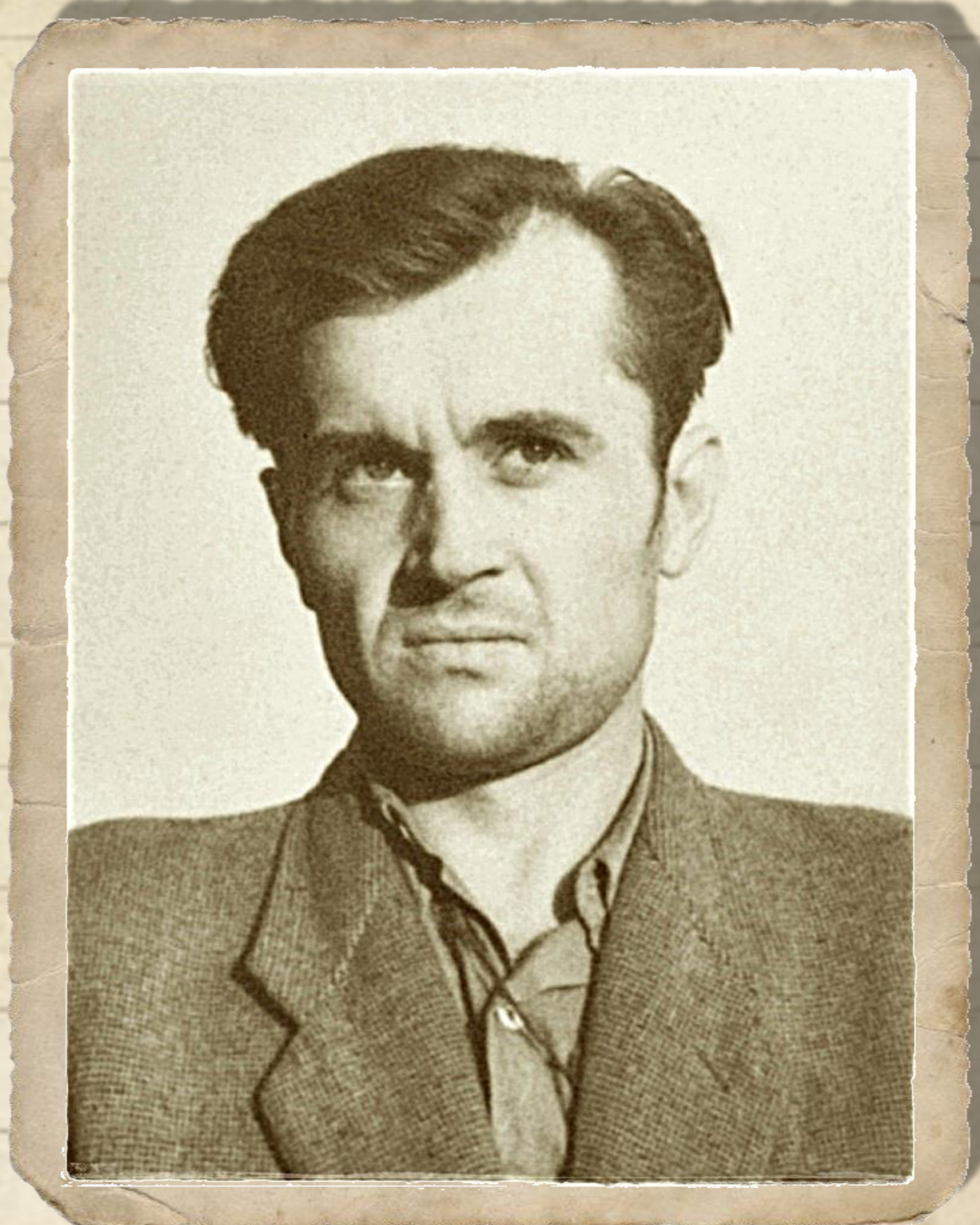
Imiona rodziców:

Władysław, Marianna Palasek

Data i miejsce urodzenia:

23 II 1919 r. Rząśnik

Zawód: rolnik

Jan Kmiołek, fot. IPN

Pochodził z rodziny rolniczej. Ukończył szkołę powszechną i zaczął pracować jako wyrobnik na roli. Na rok przed wybuchem II wojny światowej zaczął terminować u kowala.

Jesienią 1941 r. został członkiem Związku Walki Zbrojnej – Armii Krajowej Obwód Pułtusk. Był łącznikiem między organizacjami podziemnymi na terenach wcielonych do Rzeszy a Generalnym Gubernatorstwem. W 1941 r. został

aresztowany na granicy i osadzony w obozie karnym w Pułtusku, skąd uciekł po 3 tygodniach. Pod koniec 1942 r. ponownie go aresztowano i tym razem wywieziono do obozu karnego w Ciechanowie.

Po zakończeniu wojny kontynuował pracę konspiracyjną. Najpierw był łącznikiem między placówkami Obwodu Ostrów Mazowiecka zrzeszenia Wolność i Niezawisłość: Rząśnikiem a Długosiodłem, następnie we wrześniu 1946 r. dołączył do oddziału partyzanckiego Stanisława Szumińskiego „Visa”. Był w grupie ubezpieczającej jako celowniczy karabinu maszynowego w czasie akcji na więzienie w Pułtusku 25 XI 1946 r.

Po ogłoszeniu amnestii, 9 IV 1947 r. ujawnił się, jednak ze względu na nie przestrzeganie jej warunków 1 maja 1947 r. w porozumieniu ze swoimi wcześniejszymi dowódcami, Zygmuntem Dąbkowskim „Krymem” i Albinem Gąsiewskim „Mikołajem” zaczął tworzyć oddział partyzancki. W październiku 1948 r. wszedł w struktury „XV” Okręgu Narodowego Zjednoczenia Wojskowego pod dowództwem Kazimierza Żebrowskiego „Baka”. Został dowódcą patrolu Pogotowia Akcji Specjalnej VI batalionu konspiracyjnego. Po śmierci Zygmunta Dąbkowskiego od połowy czerwca 1949 r. do sierpnia 1951 r. dowodził samodzielną grupą partyzancką, z którą dokonał około 100 różnego rodzaju akcji zbrojnych.

W końcu do rozpracowania Kmiołka włączyło się Ministerstwo Bezpieczeństwa Publicznego. Podstawiono do niego agenta, który przedstawił się jako emisariusz organizacji mającej kontakt z polskimi władzami wojskowymi na emigracji. W ciągu 3 miesięcy zdobył on zaufanie dowódcy i jego podkomendnych. W sierpniu 1951 r. fałszywy emisariusz przedstawił Kmiołkowi propozycję udziału w „kursie dywersyjnym”, co miało wiązać się z „przerzutem na Zachód”. „Mazurek” początkowo odmówił, ale ostatecznie zgodził się na wyjazd. Został aresztowany w Katowicach 27 VIII 1951 r. Podczas brutalnego śledztwa w Warszawie starał się składać fałszywe zeznania i nie obciążać żyjących ludzi. W czasie wyjazdowej sesji w Pułtusku Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie w dniach 2-3 IV 1952 r. został skazany na karę śmierci. Proces powtórzono w Zatorach, Długosiodle, Goworowie i Wyszku. Karę śmierci orzeczono 28 razy. Wyrok wykonano 7 VIII 1952 r. w więzieniu przy ul. Rakowieckiej 37 w Warszawie.

W 2009 r. Jan Kmiołek został pośmiertnie odznaczony przez prezydenta Lecha Kaczyńskiego Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski.

Miejsce jego pochówku przez lata pozostawało nieznane. Jego szczątki zostały odnalezione w maju 2017 r. w wyniku prac prowadzonych przez Instytut Pamięi Narodowej na terenie kwatery „E” Gmentarza Powązkowskiego w Warszawie.

Jan Kmiołek, fot. IPN

Legitymacja służbowa Jana Kmiołka na fałszywe nazwisko, fot. IPN

Niezlomni Ziemi Pułtuskiej

Nazwisko i imię:

Dziemieszkiewicz, Mieczysław

Pseudonim:

„Rój”

Imiona rodziców:

Adam, Stefania Świerczewska

Data i miejsce urodzenia:

28 I 1925 r. Zagroby

Zawód: **żołnierz**

Urodził się w powiecie łomżyńskim. Pochodził z rodziny o tradycjach patriotycznych. Ukończył szkołę powszechną, a w czasie II wojny światowej uczęszczał na tajne nauczanie na poziomie szkoły średniej w Makowie Mazowieckim.

Wiosną 1945 r. powołano go do 1. zapasowego pułku piechoty w Warszawie „ludowego” Wojska Polskiego, skąd zbiegł w rodzinne strony. Wstąpił do Narodowego Zjednoczenia

Wojskowego i został skierowany do patrolu Pogotowia Akcji Specjalnej w gminie Sońsk. Następnie przeszedł do oddziału partyzanckiego pod dowództwem ppor. Mariana Krasniewskiego „Burzy” w powiecie ostrołęckim i został dowódcą drużyny. Za zasługi w działaniach zbrojnych 8 sierpnia 1945 r. został odznaczony Krzyżem Walecznych. Od drugiej połowy 1946 r. należał do PAS „XVI” Okręgu NZW dowodzonego przez chor. Józefa Kozłowskiego „Lasa”, „Visa”.

Nie skorzystał z amnestii w 1947 r. i objął funkcję komendanta Powiatu „Ciężki, „Wisła” w „XVI” Warszawskim Okręgu NZW, obejmującego tereny powiatu ciechanowskiego oraz część powiatów płońskiego i mławskiego. Jednocześnie został dowódcą oddziału partyzanckiego, który działał na tym terenie. W 1948 r. został awansowany do stopnia starszego sierżanta.

Na przełomie 1949/1950 r. pełnił obowiązki komendanta okręgu i rozszerzył zasięg działania na powiaty: pułtuski, nowodworski, miński i garwoliński.

Dowodził wieloma akcjami zbrojnymi, podczas których likwidowano funkcjonariuszy UB i MO, członków ORMO, poborców podatków, agentów UB, konfiskowano państwowe pieniądze. Urząd Bezpieczeństwa podejmował kilka prób likwidacji Dziemieszkiewicza i jego oddziału wykorzystując do tego 324 agentów i informatorów. Dopiero zmuszenie dziewczyny Mieczysława do współpracy z UB doprowadziło do zorganizowania skutecznej zasadzki. Dnia 13 IV 1951 r. gospodarstwo państwa Burchackich w Szyszkach, w których ukrywał się Dziemieszkiewicz ze swoim podkomendnym Bronisławem Gniazdowskim „Mazurem” zostało otoczone przez grupę operacyjną Korpusu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i UB złożoną z 270 żołnierzy i funkcjonariuszy. Rozpoczęła się strzelanina, po której partyzanci

podjęli próbę przedostania się do pobliskiego lasu. Wtedy poległ „Rój”, natomiast „Mazur” postrzelony w nogę popełnił samobójstwo. Miejsce pochówku obu żołnierzy do dziś pozostaje nieznanne.

W 1992 r. na kościele w Szyszkach została odsłonięta tablica upamiętniająca żołnierzy AK, NSZ i NZW, na której wymieniono nazwisko „Roja”.

W 2007 r. Dziemieszkiewicz został pośmiertnie odznaczony przez prezydenta Lecha Kaczyńskiego Krzyżem Komandorskim z Gwiazdą Orderu Odrodzenia Polski. Nadany mu został także Krzyż Narodowego Czynu Zbrojnego.

Mieczysław Dziemieszkiewicz, fot. IPN

Mieczysław Dziemieszkiewicz, fot. IPN

Oddział partyzancki „Rój” wiosną 1948 r., fot. IPN

Niezlomni Ziemi Pułtuskiej

Przywódcy organizacji młodzieżowych

Nazwisko i imię:

Puchalski, Zdzisław

Pseudonim:

„Tarzan”, „Błyskawica”

Imiona rodziców:

Aleksander, Adela Korytkowska

Data i miejsce urodzenia:

1 II 1930 r. Onnain

Urodził się we Francji, jednak rodzina po wojnie zamieszkała w Pułtusku. Uczęszczał do Gimnazjum Męskiego im. Piotra Skargi, gdzie w 1945 r. wraz z **Czesławem Sobolewskim**, założył młodzieżową organizację pod nazwą Partia Antykomunistyczna. Grupa liczyła 30 osób, a jej działalność ograniczyła się do omawiania planów na przyszłość i propagandy.

Organizacja ujawniła się 21 IV 1947 r., jednak Puchalski wkrótce powrócił do działalności podziemnej zakładając na przełomie maja i czerwca 1947 r. wraz z **Arturem Maciejewskim**, **Zbigniewem Nissczukiem** i **Apolinarem Matuszewskim** kolejną pod nazwą Grupa Operacyjna Armii Krajowej. Formacja zgromadziła 20 osób i tym razem działalność polegała m.in. na gromadzeniu broni i pisaniu antykomunistycznych haseł.

Od początku GOAK była monitorowana przez Urząd Bezpieczeństwa, który miał pośród jej członków swojego agenta. Po zwerbowaniu kolejnego do szło do wystawienia grupy i 13 XII 1948 r. wszyscy członkowie zostali aresztowani. Brutalne śledztwo trwało 6 tygodni. Następnie aresztowanych osadzono w więzieniu w Pułtusku. Pokazowy proces członków GOAK odbył się 21-22 IV 1949 r. na sesji wyjazdowej w Pułtusku Wojskowego Sądu Rejonowego w Warszawie. Puchalski został skazany na 15 lat więzienia, z czego 3 lata spędził w Rawiczu, następnie został skierowany do obozów karnych w kamieniołomach Strzelce Opolskie i Piechocin-Bielawy. Został zwolniony w 1957 r. Wrócił do Pułtuska i pracował jako księgowy. Zmarł 29 V 1989 r. Spoczywa na cmentarzu parafialnym Świętego Krzyża w Pułtusku.

Nazwisko i imię:

Nissczuk, Zbigniew

Pseudonim:

„Konrad”, „Gromik”

Imiona rodziców:

Ludwik, Anastazja Pszczółkowska

Data i miejsce urodzenia:

15 V 1929 r. Pułtusk

Uczęszczał do Gimnazjum Męskiego im. Piotra Skargi, gdzie od 1946 r. należał do Partii Antykomunistycznej, a w 1947 r. wraz ze **Zdzisławem Puchalskim**, **Arturem Maciejewskim** i **Apolinarem Matuszewskim** założył organizację młodzieżową pod nazwą Grupa Operacyjna Armii Krajowej. Aresztowany wraz z pozostałymi członkami grupy 13 XII 1948 r. był poddany 6-tygodniowemu brutalnemu śledztwu, następnie osadzony w więzieniu w Pułtusku. Podczas procesu pokazowego 21-22 IV 1949 r. został skazany na 10 lat więzienia. Został zwolniony warunkowo 3 II 1955 r. Wrócił do Pułtuska i pracował jako urzędnik. Zmarł 10 I 1985 r. Spoczywa na cmentarzu parafialnym Świętego Krzyża w Pułtusku.

Tadeusz Witkowski, ps. „Zawierucha”, dowódca org. młodzieżowej: Narodowe Siły Zbrojne, 1947-1949

Jan Meljon, ps. „Błyskawica”, dowódca org. młodzieżowej: Bóg, Ojczyzna, Równość, 1948-1949

Eugeniusz Bielik, dowódca org. młodzieżowej: Armia Krajowa, 1949-1952

Niezlomni Ziemi Pułtuskiej

Patronat Narodowy
Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej Andrzeja Dudy
w Stulecie Odzyskania Niepodległości

Z albumów rodzinnych

Wacław
Tomczak

Stanisław Dyga

Bronisław

Zdzisław

Piotr

Mossakowscy

Juliusz Zenon Bobowski

Fotografie ze zbiorów Muzeum Regionalnego w Pułtusku

Juliusz Zenon Bobowski, ps. „Karol”, ur. 4 IV 1923 r. w Chmielewie, w czasie wojny żołnierz NSZ, brał udział w powstaniu warszawskim, po wojnie walczył z oddziałem w strukturze NSZ Obwód Pułtusk. Aresztowany w lipcu 1945 r., do października przetrzymywany w PUBP w Ciechanowie. Bez sądu, po strzale w tył głowy, żywcem pogrzebany na ciechanowskim Śmiecinie. Odnaleziony przez dzieci, przewieziony został do ciechanowskiego szpitala. Stamtąd zabrany przez UB, które zabroniło udzielania pomocy, dobity strzałem w serce, pochowany w tym samym miejscu. Ciało odnalezione przez matkę przewieziono do Pułtuska i pochowano w grobie rodzinnym. Zginął 7 X 1945 r.

Stanisław Dyga, ps. „Niedźwiedź”, syn Adama i Wiktorii Sitek, ur. 8 XII 1909 r. w Wielątkach, gm. Wyszaków, członek AK, ROAK, WiN, należał do patrolu placówki Obryte dowodzonego przez Józefa Kalinowskiego „Kukułkę”, aresztowany 13 X 1951 r., skazany na 6 lat więzienia.

Bronisław Mossakowski, ur. w 1916 r. i **Zdzisław Mossakowski**, ur. w 1918 r. w Grominie – bracia, żołnierze AK, przechowywali nadajnik w stodole, w czerwcu 1944 r. zostali zdemaskowani przez Niemców, po skatowaniu przewieziono ich do obozu w Pomiechówku i rozstrzelano we wrześniu 1944 r.

Piotr Mossakowski, ur. 15 V 1919 r. w Grominie, brat Bronisława i Zdzisława, członek AK, ROAK, aresztowany 12 V 1946 r., skazany 15 V 1946 r. na karę śmierci wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie na sesji wyjazdowej w Pułtusku. Wyrok wykonano 18 V 1946 r., miejsce pochówku nieznane.

Wacław Tomczak, ur. W 1 V 1922 r. w Grominie, członek AK, ROAK, aresztowany 12 V 1946 r., skazany 15 V 1946 r. na karę śmierci wyrokiem Sądu Okręgowego w Warszawie na sesji wyjazdowej w Pułtusku. Wyrok wykonano 18 V 1946 r., miejsce pochówku nieznane.

Niezlomni Ziemi Pułtuskiej

Wystawa została przygotowana z wykorzystaniem:

zbiorów:

**Muzeum Regionalnego w Pułtusk
Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej**

relacji ustnych:

**Grażyny Prewenckiej-Gucwy, siostrzenicy Piotra Tomczaka
Teresy Wóltańskiej, córki Mieczysława Żebrowskiego
Ryszarda Bobowskiego, brata Zenona Bobowskiego
Józefa Dąbkowskiego, brata Zygmunta Dąbkowskiego**

bibliografii:

- M. M. Grzybowski, *Książd prof. Tadeusz Żebrowski 1925-2014*, Płock 2015.
- R. Juskiewicz, *Oddziały partyzanckie i wywiadowcze na pograniczu Północnego Mazowsza i Prus Wschodnich*, w: „Komunikaty Mazursko-Warmińskie”, nr 3, 1973.
- K. Kacprzak, *AK – ROAK – WiN w powiecie pułtuskim (1945-1947)*, w: *Pułtusk. Studia i materiały z dziejów miasta i regionu*, t. VI, red. nac. J. Szczepański, Pułtusk 2005.
- K. Kacprzak, *Mieszkańcy powiatu pułtuskiego skazani przez Wojskowy Sąd Rejonowy w Warszawie w latach 1946-1955*, w: *Pułtusk. Studia i materiały z dziejów miasta i regionu*, t. VIII, red. nauk. J. Szczepański, Pułtusk 2009.
- K. Kacprzak, *Podziemie zbrojne na północnym Mazowszu w walce z systemem komunistycznym w latach 1945–1952*, www.polska1918-89.pl (dostęp 16.02.2018).
- K. Kacprzak, *Zbrojne podziemie na Mazowszu Północnym w latach 1945-1947*, w: „Rocznik Mazowiecki”, t. 16, 2004.
- T. Kowalski, J. Młodyński, J. Szczepański, *Wpisani w historię Pułtuska. Słownik biograficzny*, Pułtusk 2001.
- K. Krajewski, *Akcje uwalniania więźniów z więzień, obozów oraz placówek UBP i NKWD 1944–1948 (wstępna próba bilansu)*, www.fundacjapamietamy.pl (dostęp: 16.02.2018).
- K. Krajewski, *Konspiracyjne organizacje młodzieżowe na terenie województwa mazowieckiego w latach 1945-1956*, w: „Jesteście naszą wielką szansą”. *Młodzież na rozstajach komunizmu 1944-1989*, red. P. Ceranka i in., Warszawa 2009.
- K. Krajewski, *Podziemie niepodległościowe w powiecie Pułtusk po 1944 r.*, Warszawa-Pułtusk 2016.
- K. Krajewski, *Podziemna walka AK-AKO-WiN na Ziemi Ostrowskiej (1944–1947)*, wilczetropy.ipn.gov.pl (dostęp 16.02.2018).
- K. Krajewski, T. Łabuszewski, J. P. Pawłowicz, *Ruch Oporu Armii Krajowej na Północnym Mazowszu 1945-1954*, wilczetropy.ipn.gov.pl (dostęp 16.02.2018).
- K. Krajewski, T. Łabuszewski, *Przejmowanie struktur obszaru warszawskiego AK przez białostocki okręg AK-AKO-WiN*, www.polska1918-89.pl (dostęp 16.02.2018).
- K. Krajewski, T. Łabuszewski, *„Żołnierze Wyklęci” Mazowsza i Podlasia 1944-1952*, Warszawa-Brok 2011.
- K. Krajewski, T. Łabuszewski, *„Żołnierze Wyklęci” Ziemi Wyszowskiej 1944-1952*, Wyszaków 2009.
- *Mazowsze i Podlasie w ogniu 1944-1956. Powiat Pułtusk. Materiały z sesji naukowej „Represje i opór przeciw rządowi komunistycznym w powiecie Pułtusk po 1944 r.”*, red. K. Krajewski, Warszawa 2008.
- I. Mroczkowski, *Strażnik biblioteki i archiwum*, w: „Studia Płockie”, nr 38, 2010.
- nn, *Ostatnia akcja ppor. „Przelotnego”. Rozbicie więzienia w Pułtusk 25/26.11.1946 r. w świetle dokumentów WiN i KBW*, www.fundacjapamietamy.pl (dostęp: 16.02.2018).
- *Ostatni komendanci, ostatni żołnierze 1951–1963*, wyd. 2 uzup., Warszawa 2016, www.prezydent.pl/kancelaria/publikacja (dostęp: 16.02.2018).
- K. Wiśniewski, *Napad na pułtuskie więzienie 25 listopada 1946 roku*, w: „Pułtуска Gazeta Powiatowa”, nr 41 (895), 11.10.2016.

Organizator: **Muzeum Regionalne w Pułtusk**

Autor wystawy: **Monika Żebrowska**